

lium, quod illis viventibus nondum toto orbe prædicabatur, et justas habebant causas cur non credidissent, quod eis non fuerat annuntiatum : deinceps autem non habituros excusationem, qui prædicationem Evangelii per omnes gentes celebratam diffusamque contemniunt; et ideo illis tunc evacuatis carceribus jam justum restare iudicium, quo contumaces et infideles etiam æterno igne puniantur. Nec attendunt, qui hoc sentiunt, hanc excusationem habere posse omnes, qui etiam post resurrectionem Christi, antequam ad eos Evangelium perveniret, ex hac vita emigrarunt. Neque enim posteaquam Dominus remeavit ab inferis, nemo permissus est iterum ire ad inferos, nisi audito Evangelio, cum tam multi morerentur toto orbe terrarum, antequam ad eos hæc annuntiatio perveniret; qui omnes habebunt excusationem, quæ ablata dicitur eis quibus Dominus cum venisset, quia ante non audierant, in inferno dicitur prædicasse.

XIII. Nisi forte dicatur etiam istos, qui post Domini resurrectionem nondum sibi annuntiato Evangelio mortui sunt, sive moriuntur, illic apud inferos audire potuisse vel posse, ut illic credant, quod de Christi veritate credendum est, et habeant etiam ipsi remissionem ac salutem, quam illi meruerunt, quibus ibi Christus annuntiavit. Neque enim quia rursus ascendit Christus ab inferis, ideo ibi fama ejus extincta est : nam et hinc ascendit in cælum, et tamen ejus annuntiatione, qui in eum crediderint, salvi erunt. Ideo quippe exaltatus est ¹, et donatum est ei nomen quod est super omne nomen, ut in nomine ejus omne genu flectatur, non solum cælestium et terrestrium, verumetiam infernorum. Sed hanc opinionem si admittimus, qua putari potest, homines, qui cum viverent, minime crediderunt, posse in Christum apud infe-

¹ Philip. II, 9.

ros credere, quis ferat quæ consequuntur absurda fideique contraria? Primum ne frustra dolere videamur, eos, qui sine ista gratia de corpore exierunt, frustra que curam gerere, atque instanter hortari, ut eam homines prius quam moriantur percipiant, ne sempiterna morte puniantur. Aut si illi tantum apud inferos inutiliter atque infructuose credunt, qui Evangelio sibi annuntiato hic credere noluerunt; illis autem proderit credere, qui non hic contempserunt quod audire minime potuerunt; aliud sequitur absurdus, ut hic non sit Evangelium prædicandum, quoniam omnes utique morituri sunt, et sine ullo reatu contempti Evangelii venire ad inferos debent, ut eis prodesse possit, cum ibi crediderint : quod sentire, impiæ vanitatis est.

XIV. Quamobrem teneamus firmissime quod fides habet fundatissima auctoritate firmata : « Quia Christus » mortuus est secundum Scripturas, et quia sepultus, est » et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas ¹, » et cætera quæ de illo testatissima veritate conscripta sunt. In quibus etiam hoc est, quod apud inferos fuit solatisque eorum doloribus, quibus eum erat impossibile teneri ². a quibus etiam recte intelligitur solvisse et liberasse quos voluit, corpus quod in cruce reliquerat in sepulchro positum recepisse. In illa vero, quam proposuisti, de verbis Petri apostoli quæstione, quoniam quæ me moveant perspicias, et alia fortasse, si diligentius discutiantur possunt movere, vel apud nos ea cogitando, vel quos dignum est, et possumus consulendo, quæramus.

XV. Considera tamen ne forte totum illud quod de conclusis in carcere spiritibus, qui in diebus Noë non crediderunt, Petrus apostolus dicit, omnino ad inferos non pertineat, sed ad illa potius tempora, quorum formam

¹ 1 Cor. xv, 3, 4. — ² Act. I, 24.

ad hæc tempora transtulit. Illa quippe res gesta forma fuerat futurorum, ut ii qui modo non credunt Evangelio, dum in omnibus gentibus ædificatur Ecclesia, illis intelligantur esse similes, qui tunc non crediderunt cum fabricaretur arca. Illi autem qui crediderunt, et per baptismum salvi fiunt, illis comparentur, qui tunc in eadem arca salvi facti sunt per aquam. Unde ait: « Sic et vos » simili forma baptisma salvos facit ¹. » Ad hanc igitur formæ similitudinem, cætera etiam de incredulis coaptemus, et non suspicemur quod apud inferos ad faciendos fideles atque liberandos Evangelium prædicatum sit, vel adhuc etiam prædicetur, quasi et ibi sit Ecclesia constituta.

XVI. Ad illum ergo sensum, qui te movet, ideo videntur attracti qui hoc Petrum sensisse crediderunt, quia dixit, conclusis in carcere spiritibus prædicatum, quasi animæ non possint intelligi spiritus, quæ tunc erant in carne, atque ignorantia tenebris velut carcere clauderantur: de quali carcere se desiderat liberari ille qui dicit: « Educ de carcere animam meam, ut confiteatur » nomini tuo ²: » quæ alibi umbra mortis appellatur. De qua non utique apud inferos, sed hic liberati sunt, de quibus scriptum est: « Qui sedebant in umbra mortis, lumen ortum est eis ³. » Illis autem in diebus Noë frustra prædicatum est, quia non crediderunt, cum expectaret eos Dei patientia per tempus tot annorum, quibus arca eadem fabricata est: (nam ejus etiam fabricatio quodam modo prædicatio fuit): sicut modo similes eorum non credunt, qui sub eadem forma, ignorantia tenebris velut carcere concluduntur, frustra intuentes Ecclesiam toto mundo construi imminentes iudicio, tanquam diluvio, quo tunc omnes increduli perierunt. Ait

¹ 1 Petr. III, 21. — ² Psal. CXLII, 8. — ³ Isai. IX, 2.

quippe Dominus: « Sicut in diebus Noë, ita erit et in » diebus filii hominis. Manducabant, bibebant, nubebant, uxores ducebant, donec intravit Noë in arcam, » venit diluvium, et perdidit omnes ¹. Sed quia ea res gesta etiam futuram rem significabat, ideo ibi diluvium et baptismum significavit fidelibus, et infidelibus poenam: sicut in figura non rei gestæ, sed tantummodo dictæ, quod de lapide scriptum est, quo significatus est Christus; duo quædam prænuntiata sunt, et infidelibus offendiculum, et fidelibus ædificium ². Aliquando autem in eadem figura vel gesta vel dicta, etiam duæ res aliquid unum significant; sicut fideles significaverunt ligna, quæ in arcæ fabricam coaptata sunt, eosdemque etiam animæ octo quæ in eadem arca liberatæ sunt: quomodo in illa Evangelica similitudine de ovili, idem ipse Christus est et pastor et janua ³.

XVII. Nec moveat ad impediendum istum intellectum, quod eundem Christum dixit Apostolus Petrus prædicasse illis in carcere conclusis, qui quondam non crederant in diebus Noë ⁴, ut ideo non arbitremur hoc intelligendum, quia illo tempore nondum venerat Christus. Nondum enim venerat scilicet in carne, sicut venit quando post hæc in terra visus est et cum hominibus conversatus est ⁵. Verumtamen ab initio generis humani, vel ad arguendos malos, sicut ad Caïn ac prius ad ipsum Adam uxoremque ejus, vel ad consolandos bonos, vel ad utrosque admonendos, ut alii ad salutem suam crederent, alii ad poenam suam non crederent, ipse utique non in carne, sed in spiritu veniebat, visis congruis alloquens, quos volebat, sicut volebat. Quod autem dixi: « In spi-

¹ Luc. XVII, 26, ex Gen. VII, 5. — ² Matth. XXI, 44; Luc. XX, 17; Psal. CXVII, 22. — ³ Isai. XXVIII, 16; Dan. II, 34-45; Zach. III, 3; Joan. X, 1. — ⁴ Joan. VII, 11. — ⁵ Baruch. III, 38.

» ritu veniebat, » et ipse quidem Filius in substantia Deitatis, quoniam corpus non est, utique spiritus est. Sed quid facit Filius sine Spiritu sancto, vel sine Patre, cum inseparabilia sint omnia opera Trinitatis?

XVIII. Ipsa quoque Scripturæ verba, de quibus agitur, satis hoc, ut puto, indicant eis, qui diligenter attendunt: « Quia Christus, inquit, semel pro peccatis nostris » mortuus est justus pro injustis ut nos adducat Deo, » mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu: » in quo et iis, qui in carcere conclusi erant, spiritibus » adveniens prædicavit, qui increduli fuerant aliquando, » quando expectabat Dei patientia, in diebus Noë, cum » fabricaretur arca¹. » Jam, ut arbitror, attenditur ordo verborum: « Christus mortificatus carne, vivificatus autem spiritu. » In quo spiritu adveniens prædicavit et illis spiritibus, qui increduli fuerant aliquando in diebus Noë. Quoniam priusquam veniret in carne pro nobis moriturus, quod semel fecit, sæpe antea veniebat in spiritu ad quos volebat, visis eos admonens, sicut volebat, utique in spiritu, quo spiritu et vivificatus est, cum in passione esset carne mortificatus. Quid est enim quod vivificatus est spiritu, nisi quod eadem caro, qua sola fuerat mortificatus, vivificante spiritu resurrexit?

XIX. *Respondes ad questionem 2 de Anima Christi, unde sit.* — Nam quod fuerit anima mortificatus Jesus, hoc est, eo spiritu qui hominis est, quis audeat dicere? cum mors animæ non sit nisi peccatum, a quo ille omnino immunis fuit, cum pro nobis carne mortificaretur. Si enim omnium hominum animæ ex illa una sunt, quæ insufflata est primo homini, per quem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit²; aut non est inde

¹ 1 Petr. III, 18, ex Gen. VI, 14. — ² Rom. V, 12.

anima Christi, quoniam nullum habuit omnino peccatum, vel originale, vel proprium, propter quod ei mors debita videretur; pro nobis eam quippe quam non debebat exolvit, in quo princeps mundi, mortisque præpositus nihil invenit: neque enim absurdum est, ut qui primo homini animam creavit, crearet et sibi: aut si et ipsa inde est, eam suscipiendo mundavit, ut sine ullo prorsus peccato, vel perpetrato, vel traducto, ad nos veniens de virgine nasceretur¹. Si autem animæ non ex illa una propagantur, et sola ex Adam caro trahit originale peccatum, ita sibi creavit animam Dei Filius, ut cæteris creat quam non tamen carni peccati miscuit, sed similitudini carnis peccati². Sumpsit enim ex Virgine veram quidem carnis substantiam, non tamen peccati carnem; quia non ex carnali concupiscentia, sive seminatam, sive conceptam; mortalem sane, ac per ætates mutabilem, tanquam carni peccati sine peccato simillimam.

XX. Ac per hoc quæcumque de anima opinio vera sit, quarum nullam temere affirmare adhuc audeo, nisi tantum illam repudiare, qua creduntur animæ pro meritis nescio quorum superiorum actuum suorum, singulæ in singula corpora tanquam in carceres trudi; certe anima Christi non solum immortalis secundum cæterarum naturam, sed etiam nullo mortificata peccato vel damnatione punita est, quibus duabus causis mors animæ intelligi potest; et ideo non secundum ipsam dici potuit Christus vivificatus spiritu. In ea re quippe vivificatus est, in qua fuerat mortificatus; ergo de carne dictum est. Ipsa enim revixit anima redeunte, quia ipsa erat mortua anima recedente. Mortificatus ergo carne dictus est, quia secundum solam carnem mortuus est: vivificatus autem spiritu, quia illo spiritu operante, in quo ad

¹ Joan. XIV, 30. — ² Rom. VIII, 2.

quos volebat veniebat et prædicabat, etiam ipsa caro vivificata surrexit, in qua modo ad homines venit.

XXI. Proinde etiam illud; quod postea dictum est de incredulis, « Qui reddent rationem ei; qui paratus est » vivos et mortuos judicare, » non est consequens, ut eos hic intelligamus mortuos, qui de corpore exierunt. Fieri enim potest ut mortuos dixerit infideles, hoc est, in anima mortuos, de quibus dicitur, « Dimitte mortuos, ut se- » peliant mortuos suos¹. » Vivos autem qui credunt in eum non frustra audientes, « Surge qui dormis, et exurge » a mortuis, et illuminabit te Christus². » De quibus etiam ipse Dominus dicit, « Venit hora, et nunc est, » quando mortui audient vocem Filii Dei, et qui audie- » rint, vivent³. » Proinde etiam quod sequitur et dicit Petrus, « Propter hoc enim et mortuis evangelizatum » est, ut judicentur quidem secundum homines in carne, » vivant autem secundum Deum spiritu⁴, » non cogit apud inferos intelligi. « Propter hoc enim, in hac vita » et mortuis evangelizatum est, id est, infidelibus et » iniquis, ut cum crediderint, judicentur quidem se- » cundum homines in carne, » hoc est, in diversis tribulationibus, et ipsa morte carnis: unde idem Apostolus alio loco dicit, « Tempus esse ut iudicium incipiat a » domo Domini. Vivant autem secundum Deum spiritu, » quia et in ipso fuerant mortificati, cum morte infidelitatis et impietatis detinerentur.

XXII. Hæc expositio verborum Petri cui displicet, vel cui etiamsi non displicet, non tamen sufficit: quærat ea secundum inferos intelligere. Qui si valuerit illa, quibus me moveri supra commemoravi, ita solvere ut eorum auferat dubitationem, impartiat et mihi: quod si factum fuerit, potuerunt illa verba

¹ Matth. viii, 22. — ² Ephes. v, 14. — ³ Joan. v, 25. — ⁴ 1 Petr. iv, 6.

utroque modo intelligi; sed ista sententia de nulla falsitate convincitur. Ad illas autem quæstiones quas ante misisti, excepta Dei visione per corpus, unde majus opus moliendum est, ut potui, respondi, et per Asellum diaconum misi, quod te accepisse jam puto. In recenti autem commonitorio tuo, cui nunc respondi, duo quæsieras, quorum utrumque tractatum est, unum latius, alterum brevius, de Petri scilicet apostoli verbis, et de anima Domini. Exemplum sane litterarum tuarum, quæ continent interrogationem utrum Dei substantia corporaliter velut in loco videri possit, et apud nos nescio quomodo aberraverunt, nec inveniri cum diu quærerentur potuerunt, iterum admoneo mittere ne graveris.

EPISTOLA CLXV¹.

Domini vere sanctis atque omni officiorum charitate venerandis filiis MARCELLINO (20) et ANAPSYCHÆ, HIERONYMUS in Christo salutem.

Hieronimus Marcellino et Anapsychæ, exponens diversas sententias de origine animæ, hortans ut reliqua petant ab Augustino, et indicans quibus ipse sit occupatus studiis.

I. « TANDEM ex Africa vestræ litteras unanimatis accepi; et non me poenitet impudentiæ, qua tacentibus vobis epistolas meas frequenter ingessi, ut rescriptum mererer, et vos esse sospites, non aliis nuntiantibus, sed

¹ Alias xxvii, quæ autem 165 erat, nunc 53. — Scripta non multo post an. 410.

vestro potissimum sermone cognoscerem. Super animæ statu memini vestræ quæstiuuculæ, imo maximæ ecclesiasticæ quæstionis; Utrum lapsa de cœlo sit, ut Pythagoras philosophus, omnesque Platonicæ, et Origenes putant: An a propria Dei substantia, ut Stoici, Manichæus, et Hispana Priscilliani hæresis suspicantur: An in thesauro habeantur Dei, olim conditæ, ut quidam Ecclesiastici stulta persuasione confidunt: An quotidie a Deo fiant, et mittantur in corpora, secundum illud quod in Evangelio scriptum est, « Pater meus usque » modo operatur, et ego operor¹. » An certe ex traduce, ut Tertullianus, Apollinaris, et maxima pars Occidentalium autumant; ut, quomodo corpus ex corpore, sic anima nascatur ex anima, et simili cum brutis animantibus conditione subsistat. Super quo quid mihi videretur, in opusculis contra Ruffinum scripsisse me novi, adversus eum libellum, quem sanctæ memoriæ Anastasio episcopo Romanæ ecclesiæ dedit: in quo lubrica et subdola, imo stulta confessione, dum auditorum simplicitati illudere nititur, suæ fidei, imo perfidiæ illusit: quos libros reor sanctum parentem vestrum habere Oceanum. Olim enim editi sunt, multis Ruffini libris adversus calumnias respondentes. Certe habes ibi virum sanctum et eruditum Augustinum episcopum, qui viva, ut aiunt, voce docere te poterit, et suam, imo per se nostram explicare sententiam. »

II. Ezechielis volumen olim aggredi volui, et sponsonem creberrimam studiosis lectoribus reddere; sed in ipso dictandi exordio ita animus meus Occidentalium provinciarum, et maxime urbis Romæ vastatione confusus est, ut juxta vulgare proverbium; proprium quoque ignorarem vocabulum: diuque tacui, sciens tempus esse

¹ Joan. v, 17.

lacrymarum. Hoc autem anno cum tres explicassem libros, subitus impetus barbarorum de quibus tuus dicit Virgilius, « Lateque vagantes Barcæi¹, » et sancta Scriptura de Ismaël, « Contra faciem omnium fratrum suorum habitabit², » sic Ægypti limitem, Palæstinæ, Phœnicis, Syriæ percurrit ad instar torrentis cuncta secum trahens, ut vix manus eorum misericordia Christi potuerimus evadere. Quod si juxta inclytum oratorem, « Silent inter arma leges³? » quanto magis studia Scripturarum⁴ quæ et librorum multitudine, et silentio, ac librorum sedulitate, quodque proprium est, securitate et otio dictantium indigent. Duos itaque libros misi sanctæ filiæ meæ Fabiolæ, quorum exempla si volueris, ab ipsa poteris mutuari. Pro angustia quippe temporis alios describere non potui: quos cum legeris et vestibula videris; facilis conjectura erit, qualis ipsa sit futura domus. Sed credo in Dei misericordia, qui nos adjuvit in difficillimo principio supradicti operis, quod ipse adjuvet et in penultimis Prophetæ partibus, in quibus Gog et Magog bella narrantur⁴; et in extremis, in quibus sacratissimi et inexplicabilis templi ædificatio⁵, varietas, mensuraque describitur. »

III. « Sanctus frater noster Oceanus, cui vos cupitis commendari, tantus et talis est, et sic eruditus in Lege Domini, ut absque nostro rogatu instruere vos possit, et nostram super cunctis quæstionibus Scripturarum pro modulo communis ingenii explicare sententiam. Incolumes vos et prolixa ætate florentes Christus Deus noster tueatur omnipotens, Domini vere sancti. »

¹ Virgil. iv. Æneid. — ² Gen. xvi, 12. — ³ Cic. pro Milone. — ⁴ Ezech. xxxix, 1. — ⁵ Id. xl, 2.

DE DUABUS EPISTOLIS PROXIME SEQUENTIBUS.

LIB. II. RETRACT. CAP. XLV.

SCRIPSI etiam duos libros ad Hieronymum presbyterum sedentem in Bethleem, unum *de Origine animæ hominis*: alterum *de Sententia Jacobi apostoli*, » ubi ait, « Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus¹: » de utroque consulens eum. Sed in illo priore quæstionem, quam proposui, ipse non solvi; in posteriore autem quid mihi de illa solvenda videretur ipse non tacui: sed utrum hoc approbaret etiam ille, consului. Rescripsit autem, laudans eandem consultationem meam, sibi tamen ad respondendum otium non esse respondit. Ego vero quo usque esset in corpore, hos libros edere nolui, ne forte responderet aliquando, et cum ipsa responsione ejus potius ederentur. Illo autem defuncto ad hoc edidi priorem, ut qui legit admoneatur aut non quærere omnino quomodo detur anima nascentibus, aut certe de re obscurissima eam solutionem quæstionis hujus admittere, quæ contraria non sit apertissimis rebus, quas de originali peccato fides catholica novit in parvulis nisi regenerentur in Christo sine dubitatione damnandis: posteriorem vero ad hoc, ut quæstionis de qua ibi agitur, etiam quæ nobis visa est solutio ipsa noscatur. Hoc opus sic incipit: *Deum nostrum qui nos vocavit.*

¹ Jacob. II, 10.

DE ORIGINE ANIMÆ HOMINIS

LIBER

SEU

EPISTOLA CLXVI¹.

Augustinus Hieronymo, recensens varias de animæ origine sententias, cupit doceri quæ potissimum tenenda sit, et quomodo adversus Pelagianorum dogma defendi possit ea, quam ille in superiore epistola suam esse fere insinuavit, singulas animas novas nascentibus fieri.

I. DEUM nostrum, qui nos vocavit in suum regnum et gloriam, et rogavi et rogo ut hoc quod ad te scribo, sancte frater Hieronyme, consulens te de his quæ nescio fructuosum esse nobis velit. Quanquam enim te multo quam ego sum ætate majorem, tamen etiam ipse jam senex consulo. Sed ad discendum quod opus est, nulla mihi ætas sera videri potest; quia etsi senes magis decet docere quam discere, magis tamen discere quam quid doceant ignorare. Nihil equidem molestius fero in omnibus angustiis meis, quas patior in difficillimis quæstionibus, quam in tam longinquo tuæ charitatis absentiam, ut vix possim meas dare, vix recipere litteras tuas, per intervalla, non dierum, non mensium, sed aliquot annorum: cum, si fieri posset, quotidie præsentem te habere vellem, cum quo loquerer quidquid vellem. Nec ideo tamen non debui facere quod potui, si non potui, totum quod volui.

¹ Alias xxviii. quæ autem 166 erat, nunc 105. — Scripta an. 415. verno tempore.